

Artist plastic, cadru didactic în învățământul artistic, organizator al veții artistice contemporane, cu operă în colecții publice și private din țară și peste hotare, Maestru al Artei din RM

1953, 1 martie, născută, satul Corjeva, raionul Dubăsari, Republica Moldova

REZIDENTĂ

Str. Aerodromului, 6, ap. 21, MD-2024, Chișinău, Republica Moldova
Tel.: [+ 373 22] 435801 dom, [+ 373 22] 439673 studio, [+ 373 22] 079515691 mobil
E-mail: e_zavtur@yahoo.com

Formarea

1969 -1973 Studii la Colegiul de Arte Plastice *Alexandru Plămădeală* (fost: Școala Republicană de arte plastice *I. Repin*), clasa profesorilor Anatol Grigoraș (1919-2002) și Vasile Toma (1935-1984), Chișinău

1973- 1979 Facultatea Grăică de șevalet la Academia Națională de Arte a Ucrainei (fost: Institutul de stat de Arte Plastice din Kiev), clasa profesorilor Selivanov Ivan Mihalovici (1924-1984), acad. Cebykin Andrei Vladimirovici, Kiev, Ucraina

Consacrarea

1979 Debutează cu lucrarea de licență *Anotimpuri*, ciclu, la expoziția Unională a lucrărilor de licență de la instituțiile de învățământ artistic superior din URSS, Lvov, Ucraina

1982 Titularizată membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova

Expoziții personale

1985 Bender

1995 Parma (Italia)

1998 Chișinău

2000 Ambasada României la Chișinău

2000 Biblioteca *Onisfor Ghibu*, Chișinău

2001 ONU, reșdența din Chișinău

2003 Paris

2003 Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși*, Chișinău

2005 OBSE, Chișinău

2005 Palatul Parlamentului din România, Sala de expoziții *Constantin Brâncuși*, București

Participări la expoziții

1979 – 2000 A participat la majoritatea expozițiilor organizate de Uniunea Artiștilor Plastici RM și Muzeul Național de Artă al Moldovei, Chișinău

1983 Afganistan, Madagascar

1984 Bulgaria, Cipru, Franța

1984 *Arta mldovei Sovietice*, Moscova

1985 Moscova, Danemarca, Laos

1986 Moscova, Irak

1987 Moscova, Berlin, Cehoslovacia, Finlanda, Franța, Ghana, Kaunas, Kiev, Sri Lanca

1988 Cipru, Germania, Portugalia, Nepal, Tunisia

1989 Islanda

1990 Australia, Finlanda, Moscova, Spania

1993 România

1994 România

1995 Italia

1996 Minsk, Belarus

1998 Germania

2000 Germania, Italia, Ungaria

2001 Franța, România

2002 Rusia, Ucraina

2003 Belarus, Franța

Note Critice **Eugenia Florescu**

Eudochia Zavtur și arta de a picta

Născută la 1 martie, în anul 1953, în satul Corjeva, raionul Dubăsari, Eudochia Zavtur va manifesta încă din copilărie o precoce atracție pentru pictură, ceea ce îi va determina profesia, aceea de artist plastic. Urmează cursurile Colegiului de Arte Plastice *Illa Repin* din Chișinău în perioada anilor 1969-1972, ca în anul 1973 s-o localizăm studentă a Academiei de Arte Plastice din Kiev, a cărei cursuri le absolvete în anul 1979.

Departate de practica lansărilor zgomotoase care însoțeau orice nouă apariție artistică, Eudochia Zavtur s-a impus în conștiința semenilor săi prin talent, dar și printr-o nedesimțită inteligență artistică pusă în slujba afirmării acestuia. Mai greu, însă, cu atât mai sigur, opera ei s-a înscris și se înscrie în acel mediu de valori artistice care au contribuit la definirea spiritului de modernitate al picturii naționale și universale.

De la ilustrația de carte, la grafica de șevalet, la pictură, artista n-a vitregit nici un gen al artei, conferindu-le acestora aceiași importanță și seriozitate. Prin această abordare Eudochia Zavtur se înscrie în pleiada de artiști lirici ai culorii, îndrăgostiți de prospețime, candoș, sinceritate și generozitate, creând o artă exemplară.

Folosind în opera sa culoarea vie, îndrăzneată, înțelegătoare, prin acea transparență a aerului pe care izbutește să-l recreeze, artista reușește să sensibilizeze materia, prezentată în plină lumină sinceră, strălucitoare și însoțită.

Încă de la începutul carierei sale Eudochia Zavtur acordă realității o înțelegere deosebită.Pictor al percepției senzoriale, ea nu are prejudecăți privind observația de amănunt. Iubește natura oricât de diversificată ar fi imaginea acesteia, însă, dincolo de multiplele-i reprezentări, nu recurge niciodată la travestiul pitorescului său al estetismului așa cum nu caută nici soluți transcriere electrizantă a sensibilității sale.

Nu numai că a renunțat la orice ocupație care nu are o legătură directă cu creația sa, dar își controlează cu o rigoare neînduplecată munca neîngăduindu-și nici o abatere și înaintând încordată, pas cu pas, către țintă. Fragmentându-și munca în etape succesive, îndeplimindu-le pe fiecare în parte cu aceeași grabă ”lentă” conștiințoasă, meticuloasă, care nu uită nimic, pictorița abandonează o etapă doar după ce o consideră pe deplin încheiată.

Trece apoi la următoarea, asupra căreia se concentrează în același chip - și astfel la nesfârșit, înlănuind etapă cu etapă și prevăzând ce va face peste o lună, peste șase luni, peste un an, peste doi ani, rândundu-și cu de-amănuntul munca viitoare și socotind răgazul de care va avea nevoie.

Ea știe dinainte ce ce noi ”pământuri” își va mări împărăția, ținutul acela aflat în afara timpului, zi după zi, cu o strădanie neîsvovită. Rămâne, fără îndoială, o pozitivistă care vede în artă un mijloc de figurare obiectivă atribuindu-ți ea, și sculptorul Constantin Brâncuși, mistuna de a crea bucurie, un anumit echilibru interior și o pace psihică.

Atât în ilustrația de carte, precum și în pictură, artista își întemeiază imaginea pe un contur acuzat, trasat printr-o culoare ce se modelează în funcție de sursa luminoasă. În acest fel spațiul este saturat prin țese colorate asociate liniiei, iar construcția compozițională foarte preciză, ca și perspectiva cu implicații plastice, fixează caracterul artistic al peisajelor, naturilor statice cu flori sau personajelor feminine care li populează opera.

O periodicizare a operei acestei neobosite artiste este anevoie de stabilit, deoarece creația ei are o desfășurare ce se poate urmări prin caracterele generale, o tematică și o tehnică la baza cărora stau preocupări permanente, probleme și răspunsuri care o singularizează în arta plastică națională și universală.

Încă studentă la *Academia de Arte Plastice din Kiev*, Eudochia Zavtur, prin lucrările sale, dă dovadă de o anumită maturitate plastică ce va parcurge întreg traseul său artistic de atunci și până astăzi.

Ernest Gombrich, în scrierile sale, spunea: „Înmănuncherea sub numele de ”artă”: domeniile religios și spiritual, politic și economic, natural și cel produs de om, intelectual și estetic. În realitate arta exprimă timpul fără sfârșit și vizul lui Pygmalion, vizul omului de a se reproduce pe sine, de a-și asigura prezența în natură și de a se opune uitării”.

Artista picează tablouri ce reflectă melancolia toamnei, căldura toridă a verii, figuri de ”apostoli”, așa putem denumi personajele din poeziile eminesciene, ilustrații ce s-au impus prin filozofia universului artistic. Aceste evocări sau vizii de basm, alături de privelești realiste, denotă o bogăție de subiecte care ocupă un loc aparte în plastica noastră națională. Privim-du-le, îți dai seama că lucrările în cauză relevă un călător în lumi legendare, un tradiționalist care știe să-și transfigureze personajele, dându-le o viață de o actualitate stringentă și profului în eternitate.

Cu un temperament artistic deosebit de viu, autoarea se orientează într-o creație diversă. Realizează portrete și peisaje, natuiri statice și compoziții.

Excelează în desen, fiind interesată în egală măsură de acuarelă, gravură și ulei.

Preocupată de subiecte diferite de atelier și de plein-air, artista se simte liberă să folosească o varietate de tehnici; atunci când se va afla în fața compoziției, a portretului, a peisajelor și când subiectul îi va impune prin gravitate rezolvarea, libertatea sa de exprimare va fi limitată.

Într-o măsură importantă Eudochia Zavtur datorază orientarea creației sale simbolismului literar în care a fost puternic ancorată, iar forma de exprimare este inspirată de tendințele stilului Art Nouveau.

Exemplul acestui primat îl atestă: *Madona cu copil în brațe*, *Madonă*, ilustrațiile la poemul *Miorița* (Comp. I, II, III, IV) și de asemenea și ilustrațiile la poeziile lui Mihai Eminescu, ciclul *De dragoste*.

Prin aceste ilustrații artista a dorit să creeze un loc tăcerii, rugăciunii, păcii, bucuriei spirituale. Efortul său a fost însuflit de un sentiment al sacralului.

Există un ritm paralel în trecerea de la grafica la pictură, de la success la izolare, de la luptă la pace, de la artă la artă asupra jertfei omului. Dar gloria artistului este, astăzi, cu atât mai mare. Similitudinii găsim și în creația artistice, de pildă în pictura *Maca Domnului* cu ingerul (2000). Nu există altceva decât un raport de intensități de lumină, dar este suficient pentru a evoca o creație de mare delectare divină îndepărtată și de realitate omenească apropiată. Emananția care se degajă din tablou nu este oratorică, ci liberă, pur omenească. Efectul de lumină și umbră se face încet, fie paralel cu pătrunderea formei grafice tradiționale pentru a obține noua formă picturală, fie prin îndepărtarea oricărei realități pentru realizarea sentimentului divin.

Legenda zidirii Mănăstirii lui Neagoe Basarab de la Curtea de Argeș a celebrului meșter o va inspira de-a lungul anilor 1996 și 2003. Lucrările creează drama lui Manole, sacrificiul său în săvârșirea marilor opere din viața unui popor din care face și el parte.

”Mitul universal al sacrificiului uman, întruchipat în legenda Meșterului Manole, este constituit ca un lucru firesc, cu o Ană care se îndreaptă spre o moarte ce o datorie acceptată și împlinită”, spunea istoricul de artă Rodica Chiriță în cuvântul său la deschiderea expoziției personale a Eudochiei Zavtur în Sala *Constantin Brâncuși* a Palatului Parlamentului, în anul 2005.

Deși are o largă răspândire în folclorul popoarelor, poezia noastră populară are un caracter autohton.

Preocuparea pentru elementul folcloric autohton a condus artista la realizarea unor lucrări ce pun în valoare rafinamentul de formă și culoare al unei arti străvechi. Dominanța de bunuri, echilibrul și materialitatea formei precum și ușurința de exprimare n-o rețin de la stabilirea unui echilibru în repartizarea pe suprafața pictată a petelor colorate - *Flori uscate în ulcioare negre*.

În *Refugiatiții anului '92* (2002) personajele capătă o expresie tragică prin unitatea riguroasă compozițională, o forță plină de măreție, poate mai mult decât în toate scenele de acest gen. Oamenii se îndepărtează într-un mars nesigur, încovoiați și ostensiți. Acuratețea, unitatea, 12 fatalitatea realității dau impresia că totul va continua la nesfârșit. În fața acestei deznădejdi nu există nici măcar un orizont care să le

taie drumul. Câteva trăsături estompate, câteva accente ale tonurilor calde, de albastru-cenușii și de brunuri, sunt suficiente pentru a marca drama acestor oameni.

”Artistul nu dorește să creeze o operă în care să transmită un mesaj gata preparat și complet unui privitor indiferent și impersonal. Pictorul năzuiește mai degrabă la o asemenea calitate a întregului, înca, dacă nu obți starea de spirit și de simțire potrivită cu privire la tablou, nu vei înțelege nimic din el”, scria în anul 1953 istoricul de artă Mayer Schapira A crea artă și a comunica cu ea presupune experiență și cultivarea imaginii.

Este ceea ce ne-a dat și ne dă arista Eudochia Zavtur.

Gama cromatică este și ea în perpetuă schimbare de la juxtapunerea culoilor după procedeul pionitist mozaicat, la modularea expresionistă a pastei în țuse prelungi și contururi ca niște intarsii în lemn: *Precicere, Visele toamnă, Dimineața împăcării, Centauri*.

Ea folosește exaltarea culoilor pure și a contrastului complementarelor la descompunerea culorii pe principiul luminilor spectrale: *Peisaj din delți, Peisaj cu casele pescarilor, Peisaj etc*.

În peisajele sale Eudochia Zavtur pornește cu încredere nețărmitură în natură ca izvor nesecat de poezie, cu elanuri de dragoste către ea ca și cum ar fi fost un adevărat Dumnezeu. Ciclul *Casă din Butuceni, Ogradă părintească, Satul Butuceni, Dealurile Butucenilor, Ulcioară în Butuceni sau Natură în Butuceni*, lucrări realizate în perioada 2000 2003, creează o atmosferă impresionistă, care devine o dominantă a creației sale.

În aceste lucrări viziunea artistică nu este însă părăsită, ci doar există continuu și este îmbogățită printr-o manta strălucitoare, luminiscentă. Cromatismul acestor peisaje este bine orchestrat, absolutivă formei de către lumină și umbră este completă. Tocmai această unitate de stil se cheamă frumusețe.

Simplitatea motivului conferă lucrărilor citate o extraordinară valoare monumentală. Se poate observa că în ultimii ani Eudochia Zavtur a pictat într-un fel din ce în ce mai legat în ansamblu și mai contrastant în detalii. Efectul este viu, evident, țusa este liberă și picturală. De remarcat că Eudochia Zavtur caută să așeze în aceste peisaje personaje, iar dintre acestea femeile joacă un rol determinant.

Eudochia Zavtur picează femeile în culori bogate, temperate sau îmbogățite prin umbre calme și lumini strălucitoare. Gama uluitoare a trăsăturilor sale de penel este relevantă de felul liber în care au fost tratate modelele sale. Pulsația de culori calde și reci și licărul nenumăratelor țuse ale unei pensule subțiri, formează o palpabilă prezență. Pictorița nu dorește reprezentarea strictă a unei femei, ci a unui tablou, nu obiect mirific, mișcător și frumos.

Este de remarcat în aceste lucrări acordul dintre liniile domoale ale peisajului și cele ale personajelor feminine, în sensul unei identificări a peisajului cu omul. Individualizarea figurii se face prin țusa prelungă ce urmărește forma în opoziție cu țusa „măruntă” prin care este creat peisajul. Totul trăiește și totul se dezvăluie în numele luminii, totul răde, așa cum răde lumina, are ceva sfânt ca lumina pură, ceva monumental ca o revelație.

În aceste lucrări Eudochia Zavtur este aproape de spiritul romantic al poeziilor simboliste, este aproape de concepția spațiului mioritic în natura calmă a plaiurilor molcome: *In livadă - 2004, In livadă cu copilul - 2001, Mamă cu copil - 2005*.

Un popas în Franța determină o nouă concepție picturală. Artista este copleșită atât de natură, cât și de arhitectura franceză ce a definit-o ca stil în decursul secolelor, punând o pecete estetică asupra culturii franceze din toate timpurile până astăzi.

Peisajele evocă atmosfera specifică Parisului, cheirurile și podurile Senei, a căror arhitectură este înfrumusețată de profilurile copacilor îngâlbniți de toamnă sau desfrunziți, de siluetele caselor sau ale turlelor Catedralei Notre-Dame.

Pătrunsă de liniștea acestor culturi ale Parisului, artista le înveșmăntează în armonii subtile, dezvăluindu-le valențele poetice. Mici simfonii de tonuri colorate prin care străbat pe alocuri pete de brun, verde sau ocru ce apar în prim-plan. Griurile își găsesc favoreza în fațoarea unei palate noi de o potolită strălucire.

Într-o atare împrejurare spusele lui Matisse nu ne miră: „Cred că vitalitatea și puterea unui artist pot fi judecate când, impresionat direct de spectacolul naturii, el e capabil de a-și organiza senzațiile și chiar de a reîntra într-o stare sufletească similară cu ceea ce-ți oferă această natură”.

Naturile statice cu flori datând încă din studenție sunt una din măturțile evidente ale capacității artistice de a transforma viziunea naturii într-un vis feeric, de a pleca de la o intenție realistă pentru a ajunge la bucuria imaginației.

Flori, Iriși, Flori de grădină, Flori în vas, Trandafiri, lucrări semnate în ultimii cinci ani, ne relevă o poezie născută din realitate și culoare, dintr-un sentiment unic de prestație artistică în fața minunilor veșnic remarcate ale naturii. Un imn pictural cântat, surdini lăuntrice, în care pare 16 a se zămisli pe sine în încercarea de a se găsi și de a se exprima; o încercare de a transcrie propria existență prin intermediul liniilor, ritmurilor și al armonilor cromatice.

Ea înlătură cu desăvârșire tot ce e instinctiv necontrolat în pictură. Mai mult decât atât, pasta picturală însăși, fragmentată și folosită în parcele infime, își pierde astfel natura sa de materie prea maleabilă, incoștientă și întâmplătoare. Se purifică, devine tot atât de abstractă ca un semn matematic - simplu mijloc în slujba intelectului.

Textul de față încearcă să apropie arta Eudochiei Zavtur de publicul larg printr-o simplificare modestă a complexității sale. Ideea este de a face complexitatea inteligibilă și de a-i interesa pe cei care iubesc această artă în general și o înțeleg în mod special.

Aceste reflecții, dedicate activității și operei Eudochiei Zavtur, încearcă să evadeze din cronologie, să eludeze ”tirania” timpului, refăcând fără sovrăire un drum, drumul pe care 1-a parcurs autoarea în cele aproape trei decenii de activitate plastică.

Am încercat în aceste rânduri modeste să cuprind activitatea artistică a Eudochiei Zavtur. Nu a fost ușor. Munca deosebit de laborioasă, activitatea expozițională (peste zece expoziții personale, din 1978 până în 2005), participări la expoziții de grup organizate în țară și străinătate, prezența la taberele de practică ce se organizează atât în Republica Moldova, cât și în alte țări, ne-au convins de munca sistemică ce i-a conturat activitatea plastică.

Această muncă i-a fost încununată cu premii și medalii. Este mamă și soție, iar creația nu a îndepărtat-o niciodată de aceste obligații sacre.

Am fost în atelierul Eudochiei Zavtur și profund impresionată de numărul de lucrări pe care le-a pictat, m-am gândit că arta este infinit complexă, iar artista a dat ce-a fost mai bun în opera sa, a suferit pentru ea, a creat-o cu sânge;

În *Journalul* său Theodor Pallady scria: „Un tablou...este un poem pictural de linii, forme și culori.

Este **gândire, sentimente**, exprimate în linii, forme și culori”.

Arta Eudochiei Zavtur ne impune convingerea că în opera de creare a celor mai simple obiecte, dezgolite de semnificații, o serie de pete colorate pot constitui o culme a perfecțiunii care relevă calitățile deosebite ale unei mari artiste.